

Davadan Feragat ve Davayı Kabul Müesseselerinin Vergi Yargılama Hukukundaki Yeri ve Önemi

Taner Ercan¹

Özet

Hukuk Devleti'nin bir neticesi olarak yasal düzenlemeler çerçevesinde tesis edilen dava hakkı, hakkın korunması yönünde tarafların özgürce tasarrufta bulunması olup hukuk sisteminin sağladığı bir imkandır. Bu olanak tarafların yasaların elverdiği ölçüde farklı biçimlerde kullanılmasıyla işlerlik kazanmaktadır. Dava aşamasına gelmiş bir uyuşmazlığın sonuçlandırılması yalnızca mahkeme kararı ile gerçekleşmemekte, tarafların “taraf işlemleri” olarak nitelenen feragat ve kabul kurumlarının usul hükümlerine uymak şartı ile talep edilmesi halinde nihayete ermektedir. Dava konusundan kısmen ya da tamamen vazgeçmek anlamına gelen davadan feragat ve davayı kabul, yargılama hukukunun temel kurumları arasında yer almaktadır. Vergi yargısının da dahil olduğu İYUK'nda davayı sona erdiren taraf işlemlerinin yargılama sürecinde davaya etkisi hayli önemlidir. Ayrıca idari yargının kendisine has nitelikleri dikkate alındığında, bu kurumların özel hukuk kapsamında hüküm ifade eden HMK düzenlemelerinin idari yargılamaya tatbiki aşamasında özenli davranılması gerekmektedir. Zira HMK özel hukuka ilişkin hakların gerçekleşmesine yönelik düzenlemeler içermektedir. Medeni usul hukukunun ödevi özel hukuka yönelik uyuşmazlıkların yargı organları önünde çözümünü için gerekli yargılama kurallarının tatbikidir. Özgün niteliklere haiz idari yargılama usulü de bu çerçevede diğer yargılama usullerinden farklılıklar arz etmektedir. İdari yargılama usulünün uygulandığı vergi ile ilgili uyuşmazlıkların da dahil olduğu sorunların çözümünde, idari yargı mercileri tarafından kamu yararı ölçütü esas alınmaktadır. Buna mukabil “medeni yargılama usulünün uygulandığı özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümünde görevli yargı mercileri tarafından kamu yararı ölçütünün göz önüne alınmaması”, özel hukuk mantığı ve subjektif hak kavramının esas

1 Doç. Dr., Kırklareli Üniversitesi, İİBE, Maliye Bölümü, taner.ercan@klu.edu.tr,
Orcid; 0000-0001-9647-0127

alınması bu çerçevedeki temel farklılıkların başında gelmektedir. Bu ve benzeri sebepler dolayısıyla davadan feragat ve davayı kabul kurumları, yargılama sürecinde yorumlanırken İYUK'nun 31. maddesine binaen yaptığı atıf gereği yargılama aşamasında üzerinde hassasiyetle durulması gereken müesseselerdir. Bu minvalde çalışmamızda, öncelikle yargılamayı sona erdiren taraf işlemlerinden feragat ve kabul kurumlarının HMK kapsamındaki hukuki nitelikleri ortaya konacaktır. Çalışmanın müteakip bölümünde, ilgili kurumların idari yargı kapsamında yer alan vergisel uyumsuzlıklardan doğan davalara yansımalarına yönelik değerlendirmeler yapılması amaçlanmıştır.

1. Giriş

Dava açma hakkı kadar açılmış davalarda üzerinde yasaların elverdiği ölçüde “tasarrufta bulunma” davranışı da hak arama özgürlüğünün bir tezahürüdür. Nitekim 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 36. maddesinde; “*Herkes, meşrû vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*” şeklinde hüküm yer almaktadır. Ayrıca 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) 24. maddesinde; “*Kanunda açıkça belirtilmedikçe, hiç kimse kendi lehine olan davayı açmaya veya hakkını talep etmeye zorlanamaz. Tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri dava konusu hakkında, dava açıldıktan sonra da tasarruf yetkisi devam eder.*” ifadesi bulunmaktadır. Bu bağlamda tarafların dava konusuna yönelik tasarrufta bulunabilmesinin belirgin bir neticesi; dava açmaya ya da açmış olduğu bir davayı sonuna kadar takip etmeye zorlanamamasıdır. Taraflar, yasada yer aldığı kapsamda dava üzerindeki yetkilerini ve haklarını hür bir şekilde kullanma, bu yönde davranma yetki ve salahiyetine sahiptir.

Hukuk düzenin savunmuş olduğu hakkı, bu hakkı ihlal edilen kişi “hakkın korunmasını” yargı organlarından isteyebilmektedir. Dava hakkı olarak nitelendirilen bu talep, davanın yargı organları nezdinde tetkik edilmesi esnasında tarafların uyumsuzlığa yönelik farklı tasarruflarda bulunma hakkına mani olmaz. Bu bağlamda, tasarruf ilkesinin yansımaları olarak dava tarafları vasıtasıyla gerçekleştirilebilecek “taraf işlemleri”nin bir bölümü, mahkeme tarafından verilecek nihai hükme gerek olmaksızın talep edilebilecektir. Söz konusu istemin yargılamaya şümulü usul hukukunda, davayı nihayete erdirecek olan “davaya son veren taraf işlemleri” olarak nitelendirilmektedir. Dava taraflarının, uyumsuzluk konusu davaya müşahhas olarak “tasarrufta bulunma hakkının” neticesi olarak davadan feragat edebilme tasarrufu gibi davayı kabul talebi de olabilir. Söz konusu taraf işlemleri, doğal olarak “usule ilişkin işlemler müstesna olmak üzere” başka bir işleme gerek kalmadan davayı sona erdirmektedir. Davadan feragat, dava açılması suretiyle yargı

mevkiinden bir hakkının korunmasını talep eden davacının, mahkemenin ilgili konuda bir hüküm vermesine gerek kalmaksızın hakkın korunmasına yönelik istemin sonucundan vazgeçmesidir. Davayı kabul ise davalı tarafın davacının talep etmiş olduğu sonucu, mahkemeye yönelik tek taraflı vereceği irade beyanıyla onamasıdır. Bahsi geçen davadan feragat ve davayı kabul müesseseleri yargılama usulümüzde yer almaktadır. Yargılama faaliyetlerinin yürütülmesini düzenleyen kurallar bütünü olarak ifade edilen yargılama usulü, her yargı düzeninde farklı biçimde tezahür etmektedir. Nitekim idari yargının da kendine özgü nitelikleri dolayısıyla yasa koyucu tarafından diğer yargılama usullerinden farklı usul kuralları tesis edilmiştir. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu (İYUK) da bu yargılama usullerindedir ancak İYUK bazı usul işlemlerine mahsus olarak HMK’nda yer alan hükümlerin tatbik edilmesini öngörmüştür. Feragat ve kabul kurumları da bu usul işlemleri arasında yer almaktadır. İYUK’nun 31. maddesi vasıtasıyla atıf yapılarak “davaya son veren taraf işlemleri”nden olan bahsi geçen müesseselerin tatbikinde HMK’nun 307 ila 312. maddelerinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. İdari bir işlem olan vergileme ile ilgili uyumsuzlukların yargı aşamasındaki çözümü idari yargı çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla idari yargı çerçevesinde önemli bir etki sağlayan feragat ve kabul işlemleri idari yargı sürecinde de uygulanmakta olup ayrı bir öneme haizdir.

Bu çalışmada, öncelikle “davaya son veren taraf işlemleri” olarak ifade edilen davadan feragat ve davayı kabul müesseselerinin HMK kapsamında kavramsal ve hukuki nitelikleri vurgulanacaktır. Akabinde söz konusu kurumların idari yargı bünyesinde yer alan vergi yargısına yansımaları, Danıştay kararları bağlamında ve idari yargı çerçevesinde özellikleri değerlendirilecektir.

2. Davadan Feragat Kavramı ve Hukuki Niteliği

Feragat, Türk Dil Kurumu (TDK)’ya göre güncel kelime anlamı ile “*Hakkından kendi isteğiyle vazgeçme*” olarak tanımlanmaktadır (Esat, 2001: 220). Yargılama hukuku bağlamında feragat kavramı, davaya son veren taraf işlemlerinden birisidir ve söz konusu müessese HMK’nun 307 ila 312. maddelerinde düzenlenmiştir (Candan, 2006: 761). Davadan feragat, mezkur Kanun’da zikredildiği üzere davacının açtığı dava kapsamındaki talep sonucundan kısmen veya tamamen vazgeçmesidir (Resmi Gazete, 2011/6100, 307/1). Bu süreçte davadan feragat eden taraf, bu tasarrufu ile dava dilekçesinin nihai kısmında talep etmiş olduğu ve hukuk kuralları ile korunan menfaatten, hakkından kısmen ya da tamamen sarfınazar etmektedir (Kuru, 2022: 529). Ayrıca aynı dava dahilinde bir de “karşılık” davanın açılmış olması halinde karşılık davanın davacısı (yani ilk asıl davanın

davalısı) da kendi açtığı karşı davadan kısmen veya tamamıyla feragat etme imkanına sahiptir. Böyle bir durumda da davadan feragat edilmesiyle birlikte ilgili uyuşmazlık esastan sona ermektedir (Yüce, 2023: 239). Davadan feragat kavramı HMK m.123'de hüküm altına alınan “davanın geri alınması” kavramı ile karıştırılmamalıdır çünkü bu iki kurum sonuçları itibarıyla birbirlerinden farklıdır. Davanın geri alınması ile sübut bulan dava davalının rızasına binaen yeniden açılabilir. Davadan feragat durumunda ise feragat edilen davanın HMK m.311'de ifade edildiği gibi “irade bozukluğu haricinde tekrar mahkeme önüne taşınması” mümkün olmamaktadır (Çakmak, 2004: 187). Davadan feragat için hukuk prensipleri gereği, öncelikle ortada bir hak olması gerekmekte olup doğal olarak var olmayan bir haktan feragat olası değildir. Mamafih, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 31.03.1993 tarih ve E.1992/16-759, K. 1993/132 sayılı kararında², nihayetinde doğmamış olan bir haktan feragat edilemeyeceğine dair bir karar verilmiştir.

Davadan feragatin şekli HMK'nda sarıh bir biçimde düzenlenmiş olup söz konusu kurum bir usul işlemidir ve maddi hukuka ilişkin bir açıklama değildir. Bununla birlikte doktrinde, hukukumuzda feragat müessesesinin maddi ve usul hukukuna yönelik niteliklerini barındıran karma karaktere haiz olduğuna dair düşünceler de bulunmaktadır. Fakat icrai niteliği bakımından usul hukukunda belirtilen feragat ile maddi hukuk çerçevesinde zikredilen feragat birbirinden farklıdır. Maddi hukuk, hakların gerçek içeriklerini düzenleyen kurallar bütünüdür ve bu çerçevede nitelendirilen feragat bir akittir, iki taraflıdır (Dere ve Dere: 2010: 197). Diğer taraftan özel hukuk kapsamında yer alan feragatten farklı bir şekilde usul hukukunda zikredilen feragat, tek taraflıdır ve muvafakat için karşı tarafın veya mahkemenin iznine gerek gerek duymamaktadır (Günday, 2003: 79). Tek taraflı bir irade beyanı ile sübut bulan davadan feragat, dilekçe vasıtasıyla ya da yargılama esnasında (mahkemede) sözlü olarak yapılabilir (Resmi Gazete, 2011/6100, 309/1). Eğer feragat yargılama sırasında sözlü olarak talep ediliyorsa bu durumun açıkça tutanağa derç edilmesi gereklidir. Ardından ilgili tutanağın alt kısmına, feragat eden davacının imzasının alınması ilgili usul hukukunda bir geçerlilik şartıdır (Resmi Gazete, 2011/6100, 154/3-ç). Kısmi feragat talep edilmesi durumunda ise feragat edilen kısmın dilekçede ya da tutanakta sarıh bir şekilde belirtilmesi gerekmekte olup feragat kurumunun geçerli olabilmesi için karşı tarafın veya hakimin bu konuda onayına ihtiyaç duyulmamaktadır

2 Yargıtay HGK, 31.03.1993, E.1992/16-759, K. 1993/132; “Kadastro Komisyonu tarafından karar verilmedikçe 3402 sayılı Kadastro Kanununun geçici 5. maddesi gereğince doğrudan Kadastro mahkemesine dava açması mümkün değildir. Davacı, yasal prosedüre uygun dava açmadığını öğrenince, erken açtığı davayı yürütmek istememiş ve davadan feragat etmiştir. Doğmayan bir haktan feragat hukuken sonuç doğurmaz.”

(Resmi Gazete, 2011/6100, 309). Diğer taraftan avukatın, vekilinin feragat konusundaki talebini yerine getirebilmesi için vekaletnamesinde ilave olarak “davadan feragat edilebileceğine” dair açık bir yetkinin bulunması gerekmektedir (Resmi Gazete, 2011/6100, 74).

Davadan feragat edilebilmesine yönelik olarak Kanun’da herhangi bir sınırlamaya gidilmemiş olup dava açıldıktan sonra hüküm kesinleşinceye kadar her zaman talep edilebilir (Resmi Gazete, 2011/6100, 310). Bununla birlikte doğal olarak açılmamış bir davadan feragat edilmesi mümkün olmamaktadır. Böyle bir durum ancak ileride dava konusuna mesnet oluşturacak bir haktan maddi hukuk bağlamında “vazgeçme” anlamına gelir ve özellikle maddi hukuk hükümlerine tabidir (Sümer, 2018: 273). Ayrıca davanın bu çerçevede şekli manada kesinleşmesi akabinde artık, medeni usul hukuku anlamında yorumlanan feragatten bahsedilemez. Buna mukabil, hükmün kanun yollarında değerlendirilmesi aşamasında ya da kanun yolları kapsamında olmakla birlikte sürelerin işlediği ancak henüz nihayete ermediği bir zaman diliminde de feragat mümkün olmaktadır. Ancak davada mecburi dava arkadaşlığı söz konusu ise tüm dava arkadaşlarının davadan feragat etmesi gerekmekte olup bir ya da birkaçının bu yöndeki irade beyanı davadan feragati geçerli kılmamaktadır. Eğer yargı sürecinde ihtiyari dava arkadaşlığı bulunmakta ise davacılarından her biri, davanın kendisine münhasır olan kısımlarından feragat edebilir. İhtiyari dava arkadaşlığından feragat etmeyen dava arkadaşlarının davası devam edecektir (Düğer ve Deliduman, 2012: 16). Diğer taraftan feragat, dava dosyasının temyize gönderilmesi akabinde yapıldı ise Yargıtay temyize yönelik bir işlem tesis etmeden ilgili dosyayı feragat hususunda “ek karar verilmek üzere”³ dava hükmünü veren mahkemeye göndermek durumundadır (Resmi Gazete, 2011/6100, 310/3).

Konu hususunda davadan feragat ile ilgili bir tahdit bulunmamakta olup kural olarak tüm davalardan feragat edilmesi mümkün kılınmıştır. Bununla birlikte davadan feragat, kesin hüküm olarak sonuç meydana getirmektedir. Fakat feragatin irade bozukluğu halleri vukuu bulunduğu iptali istenebilmektedir. Feragate yönelik talep sonucunda davacı davasını normal yargılama sürecinde davayı kaybetmiş olduğu durumdaki hükümlere tabi olmaktadır (Resmi Gazete, 2011/6100, 311). Eğer kısmi feragat söz konusu ise feragat yalnızca talep edilen ilgili kısım için bu sonucu doğurur. Feragat nedeniyle sona eren dava taraflar arasında, “non bis in idem” ilkesi kapsamında aynı dava nedenine dayanarak tekrar açılmaz. Eğer bu süreçten geçmiş bir dava aynı taraflar arasında yeniden açılacak olursa, kesin hüküm

3 22.07.2020 tarih ve 7251 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Md. 29 (RG. 28.07.2020 - 31199).

(dava şartı) sebebine dayanılarak usulden reddedilmektedir (Dere ve Dere: 2010: 207). Davadan feragat edildiği durumunda, dava davacının feragate yönelik iradesiyle nihayete erdiğinden mahkemenin bundan böyle esasa ilişkin karar vermemesi, feragat işlemine işaret ederek bu kapsamda yargılama giderlerini belirlemesi, esas hakkında karar verilmesine yer olmadığına yönelik usule ilişkin bir kararla davayı bitirmesi elzendir (Dursun, 2009: 12). Davadan feragat eden davacı, yargılama giderleri açısından davada haksız çıkmış sayılmakta olup bunun için ayrıca bir talep gerekmez⁴. Bu sebeple mahkemeler, davasından feragat eden tarafı yargılama giderlerini ödemeye mahkum etmektedir (Pekcanıtez v.d., 2023: 351). Mevzubahis yargılama giderleri çeşitli kalemlerden oluşmaktadır, bunlar; HMK'nın 312. maddesi, Harçlar Kanunu'nun 22. maddesi, Avukatlık Asgari Ücret Tarifesinin 6. maddesinden müteşekkildir. Eğer kısmi bir feragat bulunmaktaysa doğal olarak yargılama giderlerine mahkumiyet de buna göre tayin edilmektedir (Atalı, 2015: 159).

3. Davayı Kabul Kurumu ve Hukuki Niteliği

Davayı kabul, davalının davacının dava dilekçesinde ileri sürmüş olduğu talebe yönelik sonuca “tüm bir gelecek için sonuç meydana getirmek üzere” kısmi ya da tamamen muvafakat vermesi olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca kabul, yalnızca tarafların üzerinde serbest olarak tasarruf imkanına sahip oldukları davalarda hüküm doğurmaktadır (Resmi Gazete, 2011/6100, 308). Dolayısıyla tarafların “üzerinde serbestçe tasarrufta edemedikleri” davalar örneğin; boşanma davası, iflas davası gibi davalının davayı kabul beyanı ile dava sona ermemektedir (Yüce, 2023: 242). Söz konusu tasarruf münasebetiyle ancak davalı vasıtasıyla gerçekleştirilebilecek, tek taraflı olarak açık irade beyanını içeren usul işlemi olan kabul müessesesinin icrai niteliğe sahip olması için davacı ve mahkemenin ayrıca bu yönde kabul iradesi şart değildir (Dursun, 2009: 19). Diğer taraftan aynı dava dahilinde ayrıca karşı dava açılmış ise “karşılık davanın” davalısı (asıl davanın davacısı) da kendisine yönelik olarak açılmış olan karşı davayı kısmen ya da tamamen kabul edebilme olanağına sahiptir (Tanrıver, 1996: 103).

Davayı kabul, genellikle ikrar ile karıştırılmakta olup davayı kabul ikrardan farklıdır. İkrar, taraflardan herhangi birisinin diğer tarafın iddiasını dayandırmış olduğu vakıanın sahih olduğunun mahkemeye bildirmesidir (Resmi Gazete, 2011/6100, 188). Buna bağlı olarak davacı veya davalı taraf vasıtası ile de gerçekleştirilebilen ikrar, kesin olarak doğrudan talep sonucuna

4 Dan.5.D., 08.02.2006, E.2005/5598, K.2006/404; “...Yargılama giderlerine hükmedilmesi için tarafların dilekçelerinde bu yolda istemde bulunmalarına gerek yoktur...”.

değil aksine talebe ilişkin sonucun (ya da savunmanın) dayanmış olduğu vakialara yani “bunlardan birisine ya da birkaçına veya tamamına” yöneliktir. Vakıanın ikrar edilmesi, söz konusu vakıa temel alınarak ileri sürülmüş talebin onanmasını tazammum etmemektedir (Tanrıver, 1996: 104). İkrarın konusu bir vakıa iken kabulün konusu ise talep sonucuna ilişkindir. İkrarda bir vakıanın doğruluğunu kabul etme mevzubahistir, öte yandan davayı kabulde ise davacının ileri sürmüş olduğu talep sonucuna davalının rıza göstermesi söz konusudur. İkrara başvurulması ile dava sona ermemekte, yalnızca ikrar edilen vakıa doğru olarak kabul edilerek davaya bu tasarruf sonrası duruma göre devam edilmektedir. Diğer taraftan davayı kabulde (kabul kısmen ya da tamamen talep edilmesi durumunda) dava sona ermektedir (Yüce, 2023: 243). Örneğin, bir sözleşmenin varlığı dahilinde ileri sürülmüş olan bir alacak iddiasında, sözleşmenin ikrar edilmesine rağmen davalı zamanaşımı def’i ileri sürerek talep sonucuna karşı çıkma imkanında bulunmaktadır (Atalı, 2015: 160).

Şekil, süre ve sonuç bakımından davayı kabul müessesesi feragatte muvazi bir biçimde düzenlenmiştir. Bu minvalde kabul kurumu da Kanun’da zikredildiği üzere tek taraflı bir irade beyanı olup kayıt ve şarta bağlı olmaksızın dilekçe vasıtasıyla ya da mahkemede yargılama sırasında sözlü olarak yapılabilmektedir (Kuru, 2022: 527). Davayı kabul eğer sözlü olarak talep edilmesi durumunda bir geçerlilik şartı olarak tutanağa sarih bir şekilde derç edilmesi ve davayı kabul eden davalının imzasının alınması elzemdir (Resmi Gazete, 2011/6100, 154/3-ç). Eğer kısmi bir kabul durumu bulunmakta ise kabul edilen kesimin açık bir biçimde dilekçede veya tutanakta yer alması gerekmektedir (Resmi Gazete, 2011/6100, 309/3). Kabulün geçerliliği, karşı tarafın yani davacının muvafakatine ya da hakimnin onayına bağlı değildir (Resmi Gazete, 2011/6100, 309/2). Aynı zamanda feragat müessesesinde de olduğu gibi avukat müvekkil adına kabul tasarrufunda bulunacaksa, vekaletinde buna yönelik yetkinin açık bir şekilde yer alması gerekmektedir. Yine davayı kabul feragatte olduğu gibi dava açılması ile birlikte hüküm kesinleşinceye kadar talep edilebilmektedir (Resmi Gazete, 2011/6100, 74). Bir dava kabulünün geçerli olabilmesi, davadan feragatteki gibi kesin hüküm şeklinde hukuki sonuç doğurmakta olup bu durumda davalı davasını kaybetmiş olarak nitelendirilmektedir (Resmi Gazete, 2011/6100, 311/c-1). Eğer kısmi bir kabul söz konusu olmuş ise kuşkusuz kabul yalnızca ilgili kısma yönelik olarak sonuç doğuracaktır. Bu sebepten ötürü sona eren bir dava artık aynı taraflar arasında ve aynı dava nedenine dayanılarak tekrar açılmamaktadır. Davanın yeniden açılması gibi bir durum mevzubahis olduğunda kesin hüküm dava şartı bağlamında usulden reddedilmektedir (Dursun, 2009: 25). Davayı kabulün sübut bulması halinde davalının bu

duruma haiz taraf usul işlemi, kesin hüküm hususiyeti gibi sonuç doğuracak olup 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 38. maddesinde yer alan ilamlara kabil olarak icra edilebilecektir (Resmi Gazete, 1932/2004, 38).

Davanın kabulü halinde dava, davalının iradi bir işlemi aracılığıyla nihayete ermiş olduğundan mahkeme artık esas hakkında bir karar veremeyecektir. Bu aşamaya gelindiğinde mahkeme artık “kabul” işlemine yönelerek bu kapsamda yargılama giderlerini tespit edecek, usul çerçevesinde esas hakkında “karar verilmesine yer olmadığına” dair bir hüküm ile davayı bitirecektir (Atalı, 2015: 161). Ancak davanın kabulüne yönelik yargılama giderlerinde istisnai bir durum bulunmakta olup bu husus HMK'nun 312/2. maddesinde şu şekilde belirtilmiştir; *“Davalı, davanın açılmasına kendi hâl ve davranışıyla sebebiyet vermemiş ve yargılamanın ilk duruşmasında da davacının talep sonucunu kabul etmiş ise yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilmez”* (Resmi Gazete, 2011/6100, 312/2). Davanın kabul edilmesiyle birlikte mahkeme esasa yönelik bir karar vermediğinden dolayı onun yargılamayı nihayete erdiren ve bu minvalde usule ilişkin kararı aleyhine kanun yollarına yalnızca usul kurallarına aykırılık iddiası ile gidilebilmektedir. Bu çerçevedeki iddia edilme imkanına haiz usule aykırılıklar örneğin; kabulün zamanında ve usul işlemlerine uygun bir biçimde gerçekleştirilmediği, kabule yönelik bir talebin söz konusu olamayacağı bir davada kabulün yapıldığı ve bunun geçerli olduğuna yönelik irade, yargılama giderlerinin tesis edilmesinde usule aykırı yanlışlıkların olmasıdır. Ancak uyuşmazlığı nihayete erdiren taraf usul işlemi hususiyetine haiz olan “kabul” kurumunun kanun yollarında bozulması mümkün değildir (Atalı, 2015: 161). Eğer davayı kabul hata, hile, ikrah gibi irade bozukluklarından kaynaklanıyor ve bu yönde hukuki bir sakatlık söz konusu oluyor ise doğal olarak bunun iptali talep edilebilmektedir. İptal talebi, nihayetinde davanın görülmüş olduğu mahkeme yapılacaktır. Mahkeme usule yönelik nihai kararı vasıtasıyla yargılamayı şekli olarak bitirmemiş ise ya da aynı davada dava artık şeklen de sona ermişse açılacak olan yeni bir davada iptal talebi ileri sürülebilmektedir (Resmi Gazete, 2011/6100, 309).

4. Davadan Feragat ve Davayı Kabul Müesseselerinin Vergi Yargılama Hukukuna Yansıması

Davadan feragat ve davayı kabul kurumlarına yönelik vergi yargısının da dahil olduğu İYUK'da hususi bir düzenleme yer almamaktadır. Ancak İYUK'un 31. maddesinde yer alan açık bir şekilde yapılan atıfla yargılama usulüne yönelik İYUK'da olmayan bazı kurumların idari yargılama usulüne uygulanmasının önü açılarak mezkur madde şu şekilde hüküm altına alınmıştır; *“Bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda; hakimin davaya*

bakmaktan memnuiyeti ve reddi, ehliyet, üçüncü şahısların davaya katılması, davanın ihbarı, tarafların vekilleri, dosyanın taraflar ve ilgililerce incelenmesi, feragat ve kabul, teminat, mukabil dava, bilirkişi, keşif, delillerin tespiti, yargulama giderleri, adli yardım hallerinde ve duruşma sırasında tarafların mahkemenin sukununu ve inzibatını bozacak hareketlerine karşı yapılacak işlemler, elektronik işlemler ile ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla duruşma icrasında Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanır. Ancak, davanın ihbarı (...) (2) Danıştay, mahkeme veya hakim tarafından re'sen yapılır. Bilirkişiler, bilirkişilik bölge kurulları tarafından hazırlanan listelerden seçilir ve bilirkişiler hakkında Bilirkişilik Kanunu ve 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun ilgili hükümleri uygulanır” (Resmi Gazete, 1982/2577, 31). Mezkur madde bağlamında gerçekleştirilen atf ile hükümde bahsi geçen kurumlara idari yargıda ihtiyaç durulması halinde özel hukuk uyuşmazlıklarına tatbik edilen ilgili HMK hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir.

4.1. Vergi Yargısında Davadan Feragat

İdari bir işlem statüsünde olan vergilendirmeye ilişkin uyuşmazlıkların yargısal yoldan çözümünde doğal olarak başta İYUK olmak üzere 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkındaki Kanun, 5437 sayılı Danıştay Kanunu, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu (VUK), HMK ile 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanun'dan (AATUHK) faydalanılmaktadır (Armağan, 2009: 200). Bu süreçte vergi ile ilişkili uyuşmazlıkların çözümlenmesinde vergi yargısı temel olarak İYUK'ndan, bahsi geçen Kanunlardan ve ilişkili müesseselerden yararlanmaktadır (Göçgün, 2016: 239). Davadan feragat kurumu da bu kapsamda, davanın nihayet erdirilmesine yönelik taraf işlemleri çerçevesinde yargılama sürecinde ortaya çıkan durumlardan birisini teşkil etmektedir (Çağlayan, 2014: 371). İYUK'nun 31. maddesinde zikredilen hususlarda HMK hükümlerinin uygulanacağı açık gönderme ile yasada belirtilmektedir. Feragat konusunda da yasal ve idari yargının doğasına özgü bir mani olmadığı sürece feragatı yönelik olarak HMK hükümleri idari yargıda dolayısıyla vergi uyuşmazlıklarına ilişkin davalarda uygulanmaktadır (Yüce, 2023: 241).

Feragat müessesesi idari yargılama usulünde önemli etki ve neticelere sebep vermesi ve idari yargının amaçları ve kendisine özgü yapısı dikkate alındığında İYUK'da bu konuda ayrı bir düzenleme olmadan mezkur Kanun'un 31. maddesi bağlamında yapılan atf gereği HMK'nın ilgili hükümlerinin aynen tatbik edilebilmesi, uygulamada birtakım sorunlara ve farklı yargısal içtihatların oluşmasına sebep olmaktadır (Yüce, 2023: 241). Zira hukuk usulü, kamu gücü ile desteklenmiş fevkalade yetkiler ile mücehhez

ya da bu çerçevede donatılmış olsa dahi kamu gücüne dayanan herhangi bir işlemin konu edilmediği, hukuken eşit taraflar arasındaki uyumsuzluklar bağlamında söz konusu olmaktadır (Ayaydın, 2022: 80). Lakin idari yargının hususiyeti gereği bu yargı kolu, devletin egemenlik gücüne söz konusu çerçevede özel kişilerde var olmayan bazı kamu gücü imtiyazlarına dayanan gerçekleştirilmiş işlem ve eylemlerden ortaya çıkan uyumsuzluklara tatbik edilmektedir. Bu minvalde idari yargının öncelikli gayesi ve temel işlevi, kişilerin ve toplulukların “egemenlik gücü” kapsamında üstün bir otoriteye dayanılarak tesis edilmiş, hukuka aykırılık arz eden işlem ve eylemlerden korunmasıdır (Canbazoğlu ve Altay, 2011: 199). Ayrıca İYUK’un tatbik edildiği idari uyumsuzlukların çözümlenmesi sürecinde idari yargının temel bakış açısı kamu yararı ölçüdür. Buna karşılık medeni yargılama usulünün uygulandığı eşitler arasındaki özel hukuk uyumsuzluklarının çözümünde görev alan yargı mercii, özel hukuk mantığı çerçevesinde sübjektif hak kavramını esas alarak (içinde bulunduğu yargılama usulünün özelliği sebebiyle) kamu yararı ölçütünü göz önüne almamaktadır (Yücel, 2023: 176). Bu yüzden her ne kadar idari yargıda İYUK’nun 31. maddesi doğrudan bir atıf yapmış olsa da mezkur maddede bahsi geçen HMK hükümleri idari yargıyla uygun olduğu ölçüde tatbik edilmektedir⁵.

HMK m. 309/1’de belirtildiği üzere “*Feragat ve kabul, dilekçeyle veya yargılama sırasında sözlü olarak yapılır*”. Bu hüküm bağlamında değerlendirildiğinde, idari yargı çerçevesinde vukuu bulan bir vergi yargılamasında feragatin mevzubahis olabilmesi için öncelikle derdest bir davanın bulunması gereklidir (Karlı, 2012: 434). “*Feragatin davanın derdest olduğu mahkemeye karşı yapılması, onun aynı zamanda usulü karakterli bir hukuki işlem olmasının da normal bir sonucudur. Bu durumda, idari davanın açıldığı zamanın tespiti de önem kazanmaktadır*” (Kuru, 2022: 552). Bu bağlamda İYUK’nun 6 ve 4. maddeleri önem kazanmakta olup bahsi geçen ilgili maddeler mezkur Kanun’da şu şekilde hüküm altına alınmıştır; “*Danıştay, idare mahkemesi ve vergi mahkemesi başkanlıklarına veya 4. maddede yazılı yerlere verilen dilekçelerin harç ve posta ücretleri alındıktan sonra deftere derhal kayıtları yapılarak kayıt tarih ve sayısı dilekçenin üzerine yazılır. Dava bu kaydın yapıldığı tarihte açılmış sayılır. Dilekçeler ve savunmalar ile davalara ilişkin her türlü evrak, Danıştay veya ait olduğu mahkeme başkanlıklarına veya bunlara gönderilmek üzere idare veya vergi mahkemesi başkanlıklarına, idare veya vergi mahkemesi bulunmayan yerlerde büyükşehir belediyesi sınırları*

5 Dan. İ.D.D.K., 14.10.2020, E:2020/1094, K:2020/1856; “...Sonuç olarak, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 31. maddesinde belirli konularda Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin uygulanacağı hükmüne bağlanmış ise de, bu hükmün, idari davaların nitelikleri dikkate alınarak ve idari dava türleriyle bağdaştığı ölçüde uygulanabileceğinin kabulü gerekir.”

içerisinde kalıp kalmadığına bakılmaksızın asliye hukuk hakimliklerine veya yabancı memleketlerde Türk konsolosluklarına verilebilir” (Resmi Gazete, 1982/2577, 4-6).

Vergi yargılamasında da feragat HMK’da ifade edildiği üzere şekil kurallarına uygun olarak davacının tek taraflı olarak mahkemeye beyanı ile gerçekleştirilmelidir. Feragat, HMK m.309’da ifade edildiği üzere dilekçeyle yazılı veya yargılama esnasında sözlü olarak yapılır. Doktrinde, idari yargılama sürecinde yazılılık ilkesinin hakim olmasından dolayı sözlü talebin yapılamayacağı, sözlülük ilkesinin istisnai bir şekilde tatbiki ancak İYUK m.17 çerçevesinde ifade edildiği biçimde birtakım şartlara tabi olması hasebiyle “feragatin yargılama esnasında sözlü olarak yapılmasının geçerli olmayacağı, mutlaka bir dilekçe ile talep edilip dilekçenin de İYUK m.4’te gösterilen yerlere verilmesi gerektiği” ileri sürülmektedir (Candan, 2011: 762). Ancak İYUK m.23’de yer alan “*Her dava dosyası için görüşmelere katılan başkan ve üyelerin, Danıştay’da düşünce veren savcının, tetkik hakiminin ve tarafların ad ve soyadlarını, incelenen dosya numarasını, kısaca dava konusunu ve verilen kararın neticesini, çoğunlukta ve azınlıkta bulunanları gösteren bir tutanak düzenlenir. Bu tutanaklar görüşmelere katılanlar tarafından aynı toplantıda imzalanır ve dosyalarında saklanır.*” hükmü gereği davadan feragat de tutanak ile karar altına alınabilmektedir (Resmi Gazete, 1982/2577, 23). Yani mezkur hüküm değerlendirildiğinde idari yargıda da “sözlü feragat”ın geçerliliğine dair herhangi bir handikap bulunmamaktadır. Eğer davda keşif söz konusu ise bu süreçte de tutanağa açık bir şekilde derç edilmek şartı ile davadan feragat mümkündür. Yazılı feragat mahkemeye verilecek dilekçe aracılığı ile yapılabileceği gibi mahkemeye posta ile gönderilerek de talepte bulunulabilir. Böyle bir usulün kullanılması durumunda feragat söz konusu dilekçenin içeriği ve imzanın davacıya aidiyeti hususu titizlikle kontrol edilerek, “imzanın davacıdan sadır olduğunun ispatı” ancak noter şerhinin bulunması ile kabul görmelidir (Candan, 2011: 769). Derdest bir davada, açık ve usule uygun bir biçimde tekemmül etmiş davanın açılmış olduğu mahkemeye yapılan feragat beyanı⁶ HMK m.310 gereği hüküm kesinleşinceye kadar her zaman yapılabilir dahi idari yargı açısından “davadan feragat talebi yalnızca davanın karara bağlanmasından önceki aşamada” karşı

6 Dan.11.D., 16.02.2005, E.2002/259, K.2005/680; “2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 31. maddesinin yollamada bulunduğu Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 93. maddesinde, feragat ve kabul beyanının dilekçe ile veya yargılama sırasında sözlü olarak yapılacağı hükmüne bağlanmıştır. Feragat talebinin geçerli olması için feragat dilekçesinin feragat edilen davanın görüldüğü mahkeme başkanlığına hitaben verilmesi gerekmektedir. Temyizen bakılan davada, davalı idarece ibraz edilen, davacının davadan feragat ettiğine dair dilekçenin idareye verildiği, ancak bu yönde bir dilekçenin idare mahkemesi kayıtlarına geçmediği görülmüştür. Bu nedenle, davacının davasından feragat ettiğinin kabulüne olanak bulunmadığından davalı idarenin bu yöndeki iddiası yerinde görülmemiştir.”

tarafın kabulüne bağlı olmadan mümkün olmaktadır. Dolayısıyla “kanun yolları aşamasında” davadan feragat etmek mümkün olmamakla birlikte Danıştay kararları⁷ da bu yöndeki düşüncüyü desteklere niteliktedir (Yasin, 2004: 154). Davadan feragatin geçerli olabilmesi, bu yöndeki iradenin açık bir biçimde beyanı ile mümkündür. Nitekim Danıştay Dokuzuncu Dairesi 13.03.1986 tarih ve E. 1983/5404, K. 1986/978 sayılı kararında; *“dava dilekçesinde davadan feragat edilmesi ile ilgili sarıh şekilde belirtilmesi gerektiğine, ...yükümlünün vergi mahkemesine vermiş olduğu dilekçede, davadan feragat edildiği açıkça belirtilmediğinden verilen dilekçenin feragat olarak kabul edilemeyeceği gerekçesiyle vergi mahkemesinin kararının oybirliğiyle bozulmasına”* hüküm vermiştir. Davadan feragat, bu çerçevede salahiyet verilmiş yetkili kişi tarafından açılmalıdır. HMK m. 74’de söz konusu husus hüküm altına alınmış olup Danıştay kararlarında ifade edildiği üzere vergi dairelerinin davadan feragat ehliyeti bulunmamaktadır⁸. Ayrıca bu konuda 08.01.1943 tarih ve 4353 sayılı “Maliye Bakanlığı Baş Hukuk Müşavirliği ve Muhakemat Genel Müdürlüğünün Vazifelerine ve Devlet Davalarının Takibat Usullerine ve Merkez ve Vilâyetler Kadrolarında Bazı Değişiklikler Yapılmasına Dair Kanun” tetkik edildiğinde vergi dairelerine davadan feragat yetkisi veren bir hükmün yer almadığı görülmektedir (Dursun, 2009: 76). Vergi yargılamasında davanın konusuz kalması Danıştay tarafından feragat olarak nitelendirilmektedir. Bu yönde bir durumun vukuu bulması halinde mahkemenin, feragat sebebiyle esas hakkında bir hüküm verilmesine yer olmadığına karar vermesi gerekmekte olup Danıştay Dokuzuncu Dairesinin 30.06.2005 tarih ve E. 2003/2872, K. 2005/1696 sayılı kararı⁹ bu minvaldedir.

Feragat şartlı olarak ve zımni olarak yapılamaz. Şarta bağlı feragat bir sulh teklifidir ve mahkeme tarafından kabul görmemektedir. İdari yargıda sulh geçerli olmadığından şarta bağlı feragatin Danıştay kararlarında da kabul görmediği anlaşılmaktadır¹⁰. Vergi davalarında vergiyi doğuran olayın tipiklik unsurunun yani hangi yasal tipe uygun olduğu net bir biçimde saptanmadan yapılan feragat de geçersizdir. Danıştay Yedinci Dairesi’nin 12.11.2002

7 Dan.10.D., 30.10.1996, E.1995/5846, K.1996/6434; “...davacının feragat etme hakkı dava açma hakkının da doğal bir sonucu ise de, idarenin yargısal denetiminin gerçekleştirildiği idari yargıda davanın karara bağlanmasından sonraki aşamada temyiz ve kararın düzeltilmesi isteminin incelenmesi sırasında davacıya davasından feragat etme hakkının tanınması yapılmış olan yargısal denetimin geçersiz sayılması sonucunu doğuracaktır. Bunun da, idarenin faaliyetlerinde hukuka uygunluğunun sağlanması amacıyla dolayısıyla kamu yararıyla bağdaşmayacağı açıktır.”

8 Dan. D.D.K.,06.10.1972, E.1972/479, K.1972/820; Dan.7.D., 09.04.1991, E.1988/1265, K.1991/1394.

9 Dan.9.D., 30.06.2005, E.2003/2872, K.2005/1696.

10 Dan.4.D., 14.12.1994, E.1993/2676, K.1993/5759.

tarikh ve E. 2000/5833, K. 2002/3516 sayılı kararında¹¹ da “davacının feragat başvurusunun geçerlik kazanabilmesini somut olayın kanuni tipe uygunluğunun doğru bir şekilde saptanması”na yönelik bu çerçevede bir görüşü bulunmaktadır (Dursun, 2009: 95). Davadan feragat usule yönelik koşullar dahilinde yapılması üzerine mahkemenin vereceği karar muhkem kaziye (kesin hüküm) teşkil etmektedir (Şenyüz, 2020: 1186). “Aynı dava (aynı konuda, aynı taraflar arasında ve aynı dava sebebine dayanan bir dava) tekrar açılmaz, eğer açılırsa kesin hüküm nedeniyle reddedilecektir”. Feragat edilen dava sonucunda davacı yargılama giderlerine mahkum olmaktadır (Resmi Gazete, 2011/6100, 312). Ayrıca, kamu alacağına yönelik haksız bir şekilde itiraz eden kişi davadan feragat etmiş olsa dahi kendisinden 6183 sayılı Kanun’un 58. maddesine göre “haksız çıkma zammı” alınmaktadır¹².

4.2. Vergi Yargısı Çerçevesinde Davayı Kabul

Bir hakkın talep edilmesine yönelik olarak açılan bir davada, davalının davacının talep sonucuna kısmen ya da tamamı ile muvafakat etmesi anlamına gelen davayı kabul müessesesi de İYUK’un 31. maddesinde yapılan atfı gereği HMK’nun 307 ila 312. maddelerine göre değerlendirilmektedir. Tıpkı feragat kurumunda olduğu gibi her ne kadar davayı kabule ilişkin doğrudan atfı yapmış olsa dahi mezkur maddede zikredilen HMK hükümleri, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu’nun 14.10.2020 tarih ve E:2020/1094, K:2020/1856 sayılı kararında da ifade edildiği üzere söz konusu müesseseye yönelik tasarruf “idari yargıyla uygun olduğu ölçüde” tatbik edilmektedir¹³. Vergi uyuşmazlıkları dolayısıyla meydana gelen davalarda “davayı kabul” hususunda çok fazla Danıştay kararı bulunmamaktadır. Bu durumun temel sebebi yetki sorunudur. 4353 sayılı Kanun’un 27 ila 29. maddeleri kapsamında hazineyi ilgilendiren davalar söz konusu olduğunda mezkur maddelerde ifade edilenler feragat yetkili kılınmıştır (Resmi Gazete, 1943/4353, 27-29). Kıyas yolu ile değerlendirildiğinde bu durum davayı kabul için de geçerlidir. Mezkur Kanun’da hüküm altına alınmış maddelerde vergi daireleri sayılmadığı için vergi hukuku bağlamında “kanunilik ilkesi” gereği vergi dairelerinin davayı kabul yetkisi bulunmamaktadır. Vergi uyuşmazlıkları dolayısıyla ortaya çıkan davaların önemli bir bölümünde vergi dairelerinin “davalı” konumunda olması hasebiyle vergi daireleri davayı kabul edememektedir. Bu sebeple vergi uyuşmazlıklarından kaynaklanan davayı kabule ilişkin Danıştay’a da çok fazla uyuşmazlık yansımamaktadır (Dursun, 2009: 17).

11 Dan.7.D., 11.12.2002, E.2000/5833, K.2002/3516.

12 Dan.4.D., 23.02.2005, E.2004/2323, K.2005/259.

13 Dan. İ.D.D.K., 14.10.2020, E:2020/1094, K:2020/1856.

Davayı kabul, davalının davanın “reddi” yönündeki talebinden vazgeçerek davacının istemini onaylaması, bir anlamda davalının talep sonucundan imtina etmesidir. Davayı kabul müessesesindeki usul ve işlemlerin büyük bir kısmı feragat ile paralellik göstermektedir. Davanın kabulü vergi yargısını içeren bir biçimde HMK’nun 308. maddesi kapsamında şu şekilde ifade edilmektedir; *“Kabul, davacının talep sonucuna, davalının kısmen veya tamamen muvafakat etmesidir. Kabul, ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri davalarda hüküm doğurur”* (Resmi Gazete, 2011/6100, 308). Davanın kabulü ile ilgili şekli hususlar da ayrıca yasada belirtilmiştir; *“Feragat ve kabul, dilekçeyle veya yargulama sırasında sözlü olarak yapılır. Feragat ve kabulün hüküm ifade etmesi, karşı tarafın ve mahkemenin muvafakatine bağlı değildir. Kısmen feragat veya kabulde, feragat edilen veya kabul edilen kısmın, dilekçede yahut tutanakta açıkça gösterilmesi gerekir. Feragat ve kabul, kayıtsız ve şartsız olmalıdır”* (Resmi Gazete, 2011/6100, 309). Bu minvalde davalının söz konusu çerçevede kabul beyanının geçerli olabilmesi, şahsından beklenen hukuki neticelerin vukuu bulabilmesi için mahkemenin ya da davacının muvafakatine ve söz konusu beyanın davacıya tebliğine bağlı değildir (Günday, 2005: 312). Davayı kabul, davayı sona erdirmesi hasebiyle bir usul muamelesi olup bu müessese ile yalnızca münteha olmadığı, davalı bununla birlikte talep ettiği hakkın variyetini onadığı için de aynı zamanda bir maddi hukuk işlemidir. Bu çerçevede kabul kurumu da feragatte olduğu gibi karma karakter nitelikleri barındıran “hem maddi hukuka hem de usul hukukuna ait özellikleri bünyesinde toplayan” hukuki işlem hususiyetine haizdir (Kuru, 2022: 559). Danıştay, genellikle davayı kabulü vergi uyuşmazlıklardan ortaya çıkan davalarda uygularken HMK m. 308’i dikkate almaktadır ancak buna rağmen davalının birtakım davranış ve fiillerine de “kabul” anlamı yükleyebilmektedir. Danıştay Dokuzuncu Dairesi, 28.09.1993 tarih ve E. 1993/1583, K. 1993/3242 sayılı kararında bu yönde değerlendirme yaparak tarhiyatın terkinini kabul (hukuki sorunların nitelendirilmesi) olarak altlandırmıştır¹⁴.

Kısmi kabulün mümkün olduğu bir süreçte, davayı kabul beyanı açık ve anlaşılabilir olmalıdır ancak zımnen ve şartlı yapılan kabuller geçerli olmamaktadır. Ayrıca kabul, davayı bakan mahkemeye yönelik yapılmalıdır. *“Görevsiz idari yargı mercüine verilen kabul dilekçesi davanın derdest olduğu görevli idari yargı mercüine gönderilmek üzere verilmişse İYUK*

14 Dan.9.D., 28.09.1993, E.1993/1583, K.1993/3242; “Olayda 1988 yılı Emlak Vergisi 1. taksitine ilişkin şikayet başvurusuna 08.09.1988 gün ve 35199 sayılı işlemle olumsuz yanıt veren davalı idarenin 07.10.1988 tarihinde açılan dava sırasında 23.11.1988 günlü düzeltme fişi ile düzeltme işlemi yaparak tarhiyatı terkin ettiği anlaşılmıştır. Bu durumda, davayı kabul eden idareye...” ifadesiyle tarhiyatın terkinini, kabul olarak altlandırılmıştır.

m. 4'teki açık düzenleme gereği görevsiz ve/veya yetkisiz idari yargı mercii tarafından yukarıda belirtilen incelemeler yapılarak kabul edilip davanın derdest olduğu görevli ve/veya yetkili idari yargı merciiine gönderilir” (Karavelioğlu, 2009: 1375). Davadan, irade bozukluğu halleri olan; hata (yanılma), hile (aldatma) ve ikrah (korkutma) haricinde “kabulden rücu” edilememektedir. Buna ilaveten kabul, vergi yargısından da kesin hüküm gibi hukuki yönde sonuç doğurmaktadır. Kabul beyanı üzerine mahkemelerin vereceği karar “karar verilmesine yer olmadığı” yönündedir. Ancak idari yargı çerçevesinde verilen bu şekildeki karar içerikleri değerlendirildiğinde uygulamada ve idari kararlara etkisi açısından birtakım sorunlara sebebiyet verebilmektedir. Yasin’in bu konudaki tespiti şu yöndedir; “Kabul beyanı ile davalı idare davacının netice-i talebine rıza göstermektedir. Bu durumda, mahkeme, davacının talebi doğrultusunda karar vermeli, davacının talebi mahkeme kararında açıkça belirtilmelidir. İdari mahkemenin davalı idarenin davayı kabul etmesi halinde, “karar vermeye mahal olmadığı” şeklinde karar vermesi, mahkemenin davacının kabul ile varlığı sübuta ermiş hakkını hükme bağlamaması, bu suretle davacının haklı isteğini askıda bırakması, açılan davayı çözümlenmesi anlamına geleceği ifade edilmektedir” (Yasin, 2004: 182). Bu şekilde derç edilen bir karar yerine kabul sebebiyle davanın nihayete erdiğini tespit ve tevsik eden bir karar yerinde olacaktır. Çünkü mahkemenin bu yöndeki iradesini tam olarak yansıtacak “kabul sebebiyle davanın nihayete ermesi” lafzını barındıran karar ancak bu yönde sübut olacaktır (Dursun, 2009: 123). Kabulün sonuçları çerçevesinde davayı kabul eden taraf idari yargılama giderlerini¹⁵ ödemeye HMK m.312’de ifade edildiği üzere mahkum edilmektedir, şöyle ki; “Feragat veya kabul beyanında bulunan taraf, davada aleyhine hüküm verilmiş gibi yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilir. Feragat ve kabul, talep sonucunun sadece bir kısmına ilişkin ise yargılama giderlerine mahkûmiyet, ona göre belirlenir. Davalı, davanın açılmasına kendi hâl ve davranışıyla sebebiyet vermemiş ve yargılamanın ilk duruşmasında da davacının talep sonucunu kabul etmiş ise yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilmez” (Resmi Gazete, 2011/6100, 312).

5. Sonuç

Davayı sonuçlandıran taraf işlemlerinden feragat ve kabul kurumlarının idari yargılama usulünde ehemmiyetli sonuçları ve tesirleri bulunmaktadır. Vatandaş ile idare arasındaki uyumsuzlukları hukuka ve adalete mütenasip bir

15 “İdari yargı yerlerinde yapılması olanaklı yargılama giderlerini şöyle sayabiliriz; başvurma, karar ve yürütmenin durdurulması harçları, posta giderleri, resmi dairelerden istenilen belgenin asıl ve suretlerinin tasdik harçları, keşif giderleri, bilirkişi ücret ve giderleri, duruşmaya katılanların, buldukları günlere ait seyahat ve ikamet giderleri, duruşma erteleme harcı, davanın önemine göre AAÜT gereği takdir olunacak vekalet ücretleri.” Kuru, C. IV, s.3706

biçimde çözmek için tesis edilmiş idari yargı kendine has usullere sahiptir. Nitekim adli yargı ve idari yargı, idari yargının müstakil hususiyetleri gözetilerek ayrılmıştır. İdari yargı sisteminin bağımsız olarak tesis edilmesi; kamu hizmetleri dolayısıyla ortaya çıkan uyuşmazlıkların yapılarına haiz hususiyetlerden, özel hukuk dalı ile idare hukuku arasında büyük bir icrai, esasa ilişkin ve prensip farklarının olmasından, idari işlemlerin idare hukuku dalında uzmanlaşmış ve kamu hukuku kapsamında nitelikli bilgi ve tecrübeye sahip hakimler tarafından denetlenmesinin zorunlu sayılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca “adli yargı ile idari yargının birbirinden ayrılmasının temelinde, özel hukukla idare hukukunun ayrı ilke ve kurallara oturmuş bulunmaları, uyuşmazlık alanlarının ve bu uyuşmazlıklara uygulanacak hukuk kurallarının değişik olması yatmaktadır”. Bahsi geçen farklılıklardan dolayı İYUK’un 31. maddesi vasıtasıyla HMK’na atıfta bulunduğu kurumlardan feragat ve kabul müesseseleri idari davaların niteliklerine ve bu davaların özelliklerine uymamakta, birçok hususta yetersiz kalmaktadır. Danıştay içtihatlarındaki farklılıklar da bu gayrikafi unsurların varlığına işaret etmektedir. İdari yargı bünyesinde yer alan vergi yargısına ilişkin feragat ve kabul kurumları kapsamında verilen kararlarda da doğal olarak buna yönelik etkiler görülmektedir. Bu minvaldeki Danıştay kararlarında yasal ve idari yargının kendisine has bir engeli olmamasına rağmen “idari yargılama usulü ile bağdaşmayacağı” gerekçesi ile feragat ve kabulü, özel hukuk yargılama usulünden farklı bir şekilde tatbik etmesi ayrı bir sorundur. Yargı sürecinde sahih bir şekilde davadan feragat ve kabul konusunda tevsik edici unsurlar olmasına ve bunların saptanmasına rağmen bu müesseselere uygun karar verilmesi gerekirken “karar verilmesine yer olmadığı” şeklinde hüküm verilmektedir. Bu kurumlar bağlamında mahkeme ilamı kimliği ve idari yargının tasarruf edilebilirliği bağlamında, söz konusu husustaki kararların “karar verilmesine yer olmadığı” lafzında bir karar yerine “kabul veya feragat nedeniyle davanın son bulduğu” şeklinde karar ile neticelendirmesi idari yargının zikredilen niteliklerinden dolayı yerinde olacaktır.

İYUK’un 31. maddesi vasıtasıyla yapılan yollama, HMK’nun feragat ve kabule ilişkin hükümlerinin olması gereken hukuk (de lege ferenda) bağlamında aynen tatbik edileceğini ifade etmektedir. Doğal olarak yasal ve idari yargılamanın hususiyeti çerçevesinde bir sakınca olmadığı sürece atfedilen kurumların idari yargıda aynıyla tatbiki elzendir. Danıştay da kararlarının büyük bir bölümünde idari yargının hususiyetine ve usullerine özgü engel olmayan kararlar vermektedir. Ancak feragat ve kabul müesseselerinde, kararların idari yargıdan farklı olarak (idari yargıyla bağdaştığı ölçüde) uygulanmasına yönelik ısrarı, söz konusu kurumlar kapsamında ortaya çıkan

sorunların içtihatlar çerçevesinde tatbik edilmesi anlamına gelmektedir. Bu minvaldeki meselelerin idari yargı mercilerinin içtihatlarına bırakmak çözüm olmayacaktır. Zira içtihat “kesin açıklık bulunmayan hukuki bir konudaki mahkemelerin görüşleri”dir. İYUK’un 31. maddesinde herhangi bir tahdit olmadan HMK hükümlerinin tatbiki, vergi yargısının bu konulardaki olayların hukuka ve adalete uygun bir şekilde çözümlenmesine engel teşkil etmektedir. Bu yöndeki hususlar dikkate alındığında HMK hükümlerini zorlayan içtihatlar ile söz konusu müesseselerin idari yargıya intibakını sağlamak hukuka beklenen katkıyı vermeyecektir. Olması gereken hukuk açısından, davadan feragat ve kabul hususlarında HMK’na İYUK vasıtasıyla atıf yapılması uygulaması terkedilerek söz konusu kurumların İYUK’a özgün bir şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Armağan, R. (2009). “Vergi Uyuşmazlıklarının Yargı Sürecinde Çözümü: Isparta İli Özelinde Bir Değerlendirme”, *Maliye Dergisi*, 156, 199-218.
- Atalı, M. (2015). *Medeni Hukuk*, 5. Baskı, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Ayaydın, D. (2022). “Yargı Kararları Işığında Vergi Yargısında Davadan Feragat Kurumu”, *Vergi Raporu*, 269, 77-90.
- Candan, T. (2006). *İdari Yargulama Usulü Kanunu*, 2. Baskı, Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları.
- Candan, T. (2011). *Açıklamalı İdari Yargulama Usulü Kanunu*, Mevzuat ve İçtihat Bakımından Güncelleştirilmiş 4. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Canbazoğlu, K., Altay, A.E. (2011). “Vergi davası: kuramsal niteliği ve bunun yansımaları üzerine bir inceleme”. Günday vd. (Ed.) Zabunoğlu Armağanı (177-220). *Ankara Üniversitesi Yayınları*, No: 316.
- Çağlayan, R. (2014). *İdari Yargulama Hukuku*, 5. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Çakmak, M. (2004). “İdari Yargıda Davadan Feragat”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 53(1), 185-194.
- Dere, Ş.S., Dere, A. (2010). “Genel Olarak Feragat ve İdari Yargıda Feragatin Hüküm ve Sonuçları”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 1(3), 195-234.
- Dursun, H. (2009). *Vergi Uyuşmazlıklarından Doğan Davalarda Feragat ve Kabul*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Düğer, S., Deliduman, S. (2012). “Medeni ve İdari Yargıda Davadan Feragat”, *Yalova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(2), 11-46.
- Göçgün, F. (2016). “İptal Davasında Feragatin Uygulanabilirliği”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20(3), 237-256.
- Günday, M. (2003). “Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Hükümlerinin İdari Yargıda Uygulama Alanı” Danıştay Başkanlığı İdari Yargının Yeniden Yapılandırılması ve Karşılaştırmalı İdari Yargulama Usulü Sempozyumu, 133. Yıl Danıştay Tasnif ve Yayın Bürosu Yayınları, 63, 79-86.
- Günday, M. (2005). *İdari Yargı Temel Kanunları*, 7. Baskı, Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Karavelioğlu, C. (2009). *Açıklama ve En Son İçtihatlarla İdari Yargulama Usulü Kanunu*, 6. Baskı, Ankara: Adalet Yayınları
- Karlı, A. (2012). *Medeni Muhakeme Hukuku*, 6100 sayılı HMK Hükümlerine Göre Yargıtay Kararları İşlenmiş ve Gözden Geçirilmiş 3.baskı, İstanbul: Alternatif Yayıncılık.
- Kuru, B. (2022). *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, 7. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları.

- Pekcanitez, H., Atalay, O., Özcekes, M. (2023). *Medeni Usul Hukuku Temel Bilgiler*, 17. Bası, Ankara: Onikilevha Yayınları.
- Sümer, N. (2018). “Şartlı Feragate İlişkin Danıştay Kararının Düşündürdükleri”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2, 267-284.
- Şener, E. (2001). *Hukuk Sözlüğü*, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Şenyüz, D. (2020). “Uyuşmazlık Çözüm Yolu Olarak “Kanunu Yolundan Vazgeçme” ve Benzer Müesseseler ile Karşılaştırılması”, *Mali Hukuk Dergisi*, 16(185), 1165-1198.
- Tanrıver, S. (1996). *İtamlı İcra Takibinin Dayanakları ve İcranın İadesi*, Ankara: Yetkin Yayınları.
- Yasin, M. (2004). “İdari Yargılama Usulünde Davadan Feragat ve Davayı Kabul”, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, VIII(3-4), 149-184.
- Yüce, M. (2019). *Vergi Yargılama Hukuku*, 7. Baskı, Bursa: Ekin Yayınevi.
- Yücel, A. (2023). “Vergi Hukukunda Feragat Ön Koşullu Uyuşmazlık Çözüm Yolları Açısından Mükellef İradesinin Değerlendirilmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, 81(2), 173-209.
- 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu, (1932, 19 Haziran), Resmi Gazete (Sayı 2128).
- 4353 Sayılı Maliye Bakanlığı Baş Hukuk Müşavirliği ve Muhakemat Genel Müdürlüğünün Vazifelerine ve Devlet Davalarının Takibat Usullerine ve Merkez ve Vilâyetler Kadrolarında Bazı Değişiklikler Yapılmasına Dair Kanun, (1943, 08 Ocak), Resmi Gazete (Sayı 5307).
- 2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu, (1982, 06 Ocak), Resmi Gazete (Sayı 17580).
- 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, (1982, 18 Ekim), Resmi Gazete (Sayı 17863).
- 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu, (2011, 12 Ocak), Resmi Gazete (Sayı 27836).
- 7251 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, (2020, 28 Temmuz), Resmi Gazete (Sayı 31199).
- Yargıtay, HGK. (31.03.1993) E.1992/16-759, K.1993/132.
- Danıştay, 5.D. (08.02.2006) E.2005/5598, K.2006/404.
- Danıştay, İ.D.D.K. (14.10.2020) E.2020/1094, K.2020/1856.
- Danıştay, 11.D. (16.02.2005) E.2002/259, K.2005/680.
- Danıştay, 9.D. (13.03.1986) E.1983/5404, K.1986/978.
- Danıştay, 10.D. (30.10.1996) E.1995/5846, K.1996/6434.

Danıştay, D.D.K. (06.10.1972) E.1972/479, K.1972/820.

Danıştay, 7.D. (09.04.1991) E.1988/1265, K.1991/1394.

Danıştay, 9.D. (30.06.2005) E.2003/2872, K.2005/1696.

Danıştay, 4.D. (14.12.1994) E.1993/2676, K.1993/5759.

Danıştay, 7.D. (11.12.2002) E.2000/5833, K.2002/3516.

Danıştay, 4.D. (23.02.2005) E.2004/2323, K.2005/259.

Danıştay, İ.D.D.K. (14.10.2020) E:2020/1094, K:2020/1856.

Danıştay, 9.D. (28.09.1993) E.1993/1583, K.1993/3242.